До конфіскати — наклад другий.

Ч. 43 (197). Львів, неділя 25. лютого 1923. Почтову належність оплачено гуртом. Рік II.

...ський ВІСТНИК

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО РАНО.

РЕДАКЦІЯ И АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10., II. пов.

Конто почт. щад. 143.322.

Адреса для телеґрамів Громадський Вістник Львів.

Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 7000 Мп. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лір. Німеччині 18 000 п. марок. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. корон, Румунія 100 лей, Болгарії 50 левів, Австрії 18000 мп. Зміна адреси 500 мп.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Ціна примірника 500 мп.

ВИДАЄ: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“.

Підвишка передплати.

В останньому тижні друк ґазети знова підскочив о 70 прц., а ціна паперу о 100 прц. — Зріст отсеї дорожнечі приневолює нас підвисшити ціну одного примірника вже з 23. лютого днем на 500 мп., а передплату з днем 1. марта ц. р. на 12.000 мп

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Львів, 24. лютого 1923.

Ґолод землі. В останніх десятиліттях перед війною різко виступив у Сх. Галичині земельний голод. Спавперизовані, припинювані в добуттю землі, як власного варстату праці і прожитку — селяне масово покидали рідний край в пошуканці за землею в Бразилії, Канаді й Арґентині. Багато наших сільських пролетарів еміґрувало до Боснії й Герцеговини. Селянсько-робітнича маса, не находячи приємливого заробітку на власній землі, удавалася до Зєдинених Держав на роботу, де підіймалася найбільш невдячної і найгірше платної праці. Сезонова еміґрація до Німеччини, пошуканка за робо[illegible]то її знайти, досадно ілюструє стан земельної тісноти і соціяльної нужди, стан голоду землі.

Висловом і протестом проти анормальних, нездорових відносин у нашім краю був великий земельний страйк 1902 р. Соціяльна й політична поведінка пануючого в краю завдяки безмежній льояльности у відношенню до габсбурської династії польського елементу стабілізувалася в прискорюванню еміґраційного процесу українського селянства. Коли инколи в пануючій польській клясі й зявлявся острах з приводу цеї масової еміґраційної депопуляції, то тільки тому, що тим способом витрачалося дешевенького, майже даремного робітника на панських лятифундіях.

Війна своїми безчисленними турботами, своєю страшною руйнацією відвернула увагу селянської маси від цього острого й наболілого питання. Поруч з тим війна нечувано знищила господарську культуру західно-українських земель та примусила селян в першу чергу посвятитися праці над привернениям тієї культури до сякого такого стану.

Без нічиєї допомоги переводжена, а тим самим переважно примітивна, наборзі доконувана відбудова господарств, добування мертвого інвентаря і підховування живого, обробка запустілого поля, засипування ровів, визбирування каміння, усування ґранатів і иншого повоєнного знаряддя — переходово приглушили остроту земельного питання, звертаючи увагу маси, на щоденні турботи. Спричинена війною і її наслідками: евакуаціями, пошестями, таборами смерти і т. п. — депопуляція населення теж причинилася до деякого приглушення актуальности цього різкого питання.

щоби тільки спрямувати увагу загалу на инші справи, а відвернути її від земельного питання.

Та крик життя є сильнійший від всіх штучних прийомів, від усіх мякківельських заходів. На протязі кількох літ здоровій народній масі стихійно почали вирівнювати щерби депопуляції. Поруч з цею відрадною появою зявився й наново голод землі. Иого острота ще збільшилася, коли селянська українська маса побачила на своїй землі, на землі своїх дідів і прадідів, на землі зрошеній обильно потом і кровю цілих поколінь [illegible]

Сх. Галичина є країною малоземельних і безземельних українських селян. Вистане згадати досліди професора краківського університету д-ра Фр. Буяка, на основі яких східно-галицькі господарства що до величини представляються просто траґічно. Карловатих і малоземельних господарств у Сх. Галичині маємо кругло аж 80 прц. а саме до пів га — 6·5 прц., від пів до 1 га — 12·6 прц., від 1—2 га — 23·5 прц. і від 2—5 га — 37·2 прц.; малі, середні і більші селянські господарства виносять всього 20 прц., а саме: від 5—10 га — 14·4 прц., від 10 до 20 га — 3·7 прц., від 20 до 50 га — 0·7 прц. і від 50—100 га — 0·2 прц. Дві останні категорії, себ-то разом не цілий 1 прц. господарств, творять переважно приходські землі.

Коли уявимо собі, що 80 прц. тзв. господарств це „господарства“ сільських пролетарів і півпролетарів, котрі через кілька літ будуть крайними пролетарами, коли подумаємо, що Сх. Галичина є перелюдненою країною (на 1 км.² скуплюється аж 96 душ), коли в тій країні щорічно прибуває консументів на 70 міл. золотих корон (себ-то на 750 міліярдів польських марок), коли ствердимо, що майже 3 міліони душ східно-галицького населення є позбавлене основи життя і розвитку, то аж тоді зрозуміємо, як острим є те питання, як глибокою свідомість страшної соціяльної кривди, як нагальним є голод землі. Колиб вся велика земельна власність, колиб вся нетрудова земля, що досягає 900 тисяч гектарів, припала місцевому населенню, то й тоді лише на якийсь час, і то при сильнім розвитку земельн. культури, вдалось би заспокоїти земельний голод, спрямувати розбурхані соціяльні хвилі в спокійне русло. Инакше великезній масі сільського пролетаріяту погрожує в недалекім часі повна руїна, неминуча голодова смерть; а відомо, що голод є кепським дорадником.

Втручення до так перелюдненої країни біля 200 тисяч душ кольоністів та кольонізаційна й поселенча акція на Волині створюють відносини на українських землях крайно нестерпними. Соціяльний фермент змагається з кождим днем, змагається він тим більше, що недостача заробітку затіснює велику масу безробітних на перелюдненім просторі. Істнуюча влада відтяла гірський пролетаріят від лісових заробітків в Румунії, а наслідок цього такий, що Гуцульщина і покутське Підкарпаття рік річно примирає з голоду. Припинилася й сезонова еміґрація земельного пролетаріяту в числі понад 300 тисяч душ; в краю чисто хліборобськім, при повній недостачі промислу і публичних робіт твориться вулькан соціяльних заворушень, а в дальшім розвитку і соціяльної революції.

[illegible] не хотять того бачити, [illegible] в останніх тижнях для розріджен[illegible] важкої атмосфери пішла скрита, підземна, добре підготована аґітація між нашим селянством за тим, щоби воно масово покидало рідний край і прадідню землю. Зі всіх усюдів краю доходять нас відомости, що та аґітація відбувається в двох напрямах: **за еміґрацією нашого селянства за Збруч** (кажуть, що біля Одеси вимерло два повіти і там є подостатком землі) **і на Поморя в Польщі.** Тим чином бажається з одного боку створити кольонізаційний терен для Мазурів, а з другого отворити вентиль для різкого невдоволення нашого селянства. Наша сільська інтеліґенція, особливо священство, повинна звернути увагу селянства на всі небезпеки такої еміґрації. Ніхто не повинен покидати рідної землі, в долі і недолі мусить бути її незрадливим сином. Тим більше ніхто не повинен йти на непевну, гірку і незавидну долю скитальців і прошаків. Якщо Поляки хотять кольонізувати Поморя, нехай кольонізують його своїм елементом, а не підмовляють наших селян йти на неминучу національну заґладу в непривітну, пісковату країну.

Українські справи.

Президент д-р Евген Петрушевич до Ради Амбасадорів і Союза Народів.

Президія Української Національної Ради Східної Галичини внесла за підписом д-ра Евгена Петрушевича до Ради Амбасадорів в Парижі, до головних держав Антанти та до Генерального секретаря Союза Народів в Женеві ноту:

1) в справі видавання паспортів для Українців Східної Галичини, що перебувають за кордоном.

Нота післана в звязку з відмовою австрійського уряду візувати паспорти, виставлені представництвом З. У. Н. Р. у Відні; у ноті пропонується заведення консулярних агенцій за кордоном, з окрема в Австрії, для громадян Східної Галичини;

2) в справі наслідків польської рекрутації в Сх. Галичині.

З цензурних оглядів не можемо подавати названі ноти в цілости.

Присилайте складки на пресовий фонд на ин. ч. 30.008 в Союзі Кредитовім, Львів, — — — Ринок 10. — — —

Пр. 119/23. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок Прокураторії Державної, що зміст часопису „Громадський Вістник“ число 36. (190) з дня 17. II. 1923. в артикулах під заголовками: 1) „За східні границі“ в уступах між словами: а) „республика“ і „Та цей виступ“, б) „соймі“ і „На адресу“, ц) „реву“ і „приєднався“, д) „Ратаям“ і як мітичний“, е) „Союза Народів“ і „Це тим більше“, ф) „думки“ і „Зовсім природно“, ґ) „населення“ і „Цікаво й те“. 2) „Анґлійська преса про Сх. Галичину“ в уступах між словами: а) „Держави Антанти“ і „Замкнено“, б) „факти“ і „Тверджено“, ц) „над сим краєм“ і „Українці“, д) „інтерпретовані“ і „І все те“ рівнож е) в уступі від слів: „Їх одначе“ до кінця, містить в собі єство ad 1) б) ц) д) е) провини з арт. III. зак. з 17. XII. 1862 Н. 8/63 Дн. др. зак § 300 зак. карн., ad 1) а ф) ґ) 2) а) б) ц) злочину з § 65 а) зак. карн., ад 2) д) провини з § 24 закона пресового з 17. XII. 1862 Н. 8/63 Денника дер. зак. узнав доконану в дни 16. лютого 1923 р. конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 процедури карної заказ дальшого роширювання того друкового письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописі, щоби се рішення помістив безплатно в найблищім числі і то на першій стороні. Невиконання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. грудня 1862 Д. п. д. № 6 ex 1863, а іменно засудження за переступство на гривну до 400 Мп. — Львів, дня 19. лютого 1923.

(Підпис нечиткий.)

З італійської преси

Ще про нафту Східної Галичини.

Французький орган нафтярського світа помістив недавно статтю, в якій, м. и., невірно переповідає погляди, відомого нашим читачам Enric'a Insabato, на нафтову справу нашої Галичини. З цеї нагоди згаданий наш симпатик помістив на сторінках „Corriere Diplom. e consolare“ ось яке спростування:

„Le Courrier des petroles“ з д. 3. II. подає дуже „сензаційний“ зміст моєї статті в справі нафти Східної Галичини. В ній боронив я тези, що польське правительство, будучи... (пропускаємо з цензурних оглядів — Ред.)... не мало жадного права розпоряджувати галицькими мінеральними скарбами. Піддержував я теж погляд, що яканебудь пропозиція в цій справі зі сторони Поляків булаб неморальна й ілюзорична. Після цього згаданий орган помістив за „Times-ом“ вістку, очевидячки зачерпнену з польського джерела, яка стверджувала, що в межичасі тойже „Times“ безсторонно опублікував відповідь Українців, яку „Courrier des petroles“ уважав за відповідне повторити. Приймаючи вістку „Times-a“ за свою (яка, мимоходом кажучи, не має нічо спільного з нафтою, але виключно має на меті оборону...) французький орган хотів би, щоби Рада Амбасадорів здусила справедливі претенсії Галичан до незалежности, заявляючи, що її не цікавить галицька справа, і зобовязуючи рівночасно Українців безпосередно порозумітись із Поляками. Є й вкінці прохання до Ради Амбасадорів дозволити Полякам перевести на Українцях операцію на зразок Орігена...

Не думаю, що амбасадори схотять піти за інтересною радою, на[illegible]олиб це могло бути приємне [illegible]гану французьких нафтових [illegible]в“.

Польща й Антанта.

[illegible] повисшим заголовком мі[illegible] Corriere dipl. e cons.“ таку [illegible]

„Для Польщі вибила тепер година, — чи щаслива, побачимо. Між тим італійський парлямент приступає до затвердження торговельного договору, заключеного з Польщею в Генуї, п. Муссоліні згадує про італійсько-польську умову в справі нафти, а польський міністр закордонних справ Скшиньскі заповідає тоном дещо стидливим предложити її у неозначенім реченці „незабаром“ соймови у Варшаві. Колиб не було клопотів із Туреччиною та Льозанною, Европа може звернула би свою увагу на інтереси Польщі.

Справді не перечимо, що польські пропозиції в нафтовій справі мають дещо сензаційного, бож Польща, яка на теперішній области польської держави має вельми скупу продукцію нафти, а й та нафтова область не є навіть відома на світовім торзі, дає всім державам, малим і великим, концесії на території та нафтові достави.

Крім цього, знаємо, що молода Річпосполита білого вірла находиться в грошевих клопотах і то справді прикрих та алярмуючих. Дня 1. січня ц. р. її заграничний довг доходив до $5\frac{1}{2}$ біліонів польських марок, без відсотків і амортизаційних сум, супроти 79 міліонів марок, а внутрішний довг дійшов до 600 міліярдів, паперова циркуляція 730 міліярдів, курс фунта стерлінґів дійшов до 94.000, доляра до 20.000 марок. Якщо прийметься, що Польща не втратила ніякої війни, що не платить ніякої суми титулом відшкодування, що свобідно, хоч насильно, користується занятими військом, притім багатими в сирівці, областями, що вкінці большевизм не знищив її народнього господарства, тоді маємо поняття про фінансову пропасть, у якій вона находиться.

По правді, треба з недовірям та переляком спитатися, до якого кінця доведуть ті фантастичні цифри, зваживши ще й те, що в тім самім часі ціла польська залізнича сіть мала 902 паровозів, з яких 34% було зголошених до направи, а головний дворець у Варшаві мав їх хиба 51 о нормальній силі, а з них ледви 6 було в повній чинности.

Той банкротний стан Польщі аж надто пояснює поспішні оферти природних багацтв, які становлять її одиноку гіпотеку, оферти, які вона робить із прикрою впертістю, та [illegible] хвалести супроти держав [illegible]

Задержимося тут при офертах щодо нафти. Вони мають свою підставу в области Східної Галичини, яка після останніх заяв п. Васалльо, нашого чуйного і працьовитого підсекретаря закордонних справ, все ще находиться під зверхністю Антанти. Цю зверхність бажає Італія виконувати в повній згоді зі союзниками, користуючися з прав, які прислугують Італії і союзникам на основі 91 статті договору в Сен Жермен.

Супроти остаточного полагодження справи Східної Галичини згідність Антанти є зворушаюча і висказуючись словами Й. Ексц. Васалльо, що коли Східна Галичина остала ще під теперішним польським режімом і ніяке остаточне зарядження не було ще видане, то це сталося завдяки делікатности питання, котре годі розвязати без рівномірної оцінки всіх елементів, які на неї складаються, а також тому, що проблеми, яких розвязка видалась більше пильна, заняли діяльність Найвисшої Ради.

Ця сензаційність, яку підчеркуємо та яка справді заслужилаб на увагу цілої Европи, пол[illegible] гає власне в тім, що Польща, [illegible]дається, несвідома такого прав[illegible] о стану до цьої міри, що касує його своїми пропозиціями, які для їх важности вимагалиб для Польщі кваліфікації зверхника.

Справа видається нам на стільки поплутаною, о скільки більше категорично відкидаємо переконання, що висше згадані оферти предложено під здержливими умовинами, себто в тім розумінню, що пороблено би поодиноким державам Антанти концесії тоді, колиб вони погодилися анектувати Східну Галичину до Польщі. Діється це тому, що ми ще не позабули на безсмерт[illegible] прінціпи, для яких Антанта народилася, боролася і побідила“.

Польща і Клайпеда.

Клайпедську справу, яка в своїм часі наробила стільки шуму, сьогодні можна вважати начеб то зліквідованою. Рада Амбасадорів признала прінціпіяльно суверенні права Литви до клайпедської области. Аж до остаточної ліквідації всіх питань, звязаних із Клайпедою, установлено там місцевий тимчасовий уряд, який являється нічим иншим, як органом Ковна — подібно як це було з ґен. Желіґовским у Вильні, — литовські повстанчі відділи ніби то розвязано, а на ділі лише переіменовано на клайпедську міліцію, за те пристань і місто залишили союзні війська й воєнні кораблі. Клайпеду признано Литві.

Як свого роду рекомпензату кинено Польщі частину невтральної полоси поміж Виленщиною й Литвою. Правда — таким чином у польські руки дістається залізниця з Ґродна до Вільна, яка біжить повздовж цієї смуги, одначе всеж та ки ця рекомпензата не вповні дорівнює вартости вільного транзиту для Польщі, а перш усього для Виленщини, Німаном і Клайпедою, [illegible] тепер ставить iunctim між польським признанням литовського „доконаного факту“ в Клайпеді і дефінітивним признанням східних границь Польщі з боку Антанти і Литви (себто з литовського боку дезінтересма в справі Вильна), та забезпеченням недоторканости гродненсько-виленської залізниці, вільного сплаву по Німані і вільного транзиту через Клайпеду. З того Рада Амбасадорів уже згодилася в принципі на сплав по Німані й транзит через Клайпеду для Польщі, одначе проти цього рішуче заявилася Литва. В виду впертости, з якою Литовці оборонюють свої інтереси, можна сумніватися, чи колиб навіть Рада Амбасадорів теоретично рішила ці справи в користь Польщі, ледви, чи це рішення малоб практичну вартість, бо і Німан і Клайпеда є сьогодні цілком у руках Литовців, а великі держави будуть іще довший час заняті важнійшими для себе проблемами, щоб усею своєю повагою присилувати Литву слухати їхніх наказів, тим більше, що поміж головними керманичами европейського політичного життя — Анґлією й Францією — зарисувалися глибокі, засадничі ріжниці.

Підсумовуючи дотеперішні події, звязані з Клайпедою, треба прийти до переконання, що цим разом не послужило Польщі її „диплоьматичне щастя“, яке так вірно товаришило їй від хвилі відродження польської державности. Майже [illegible] ця вся польська преса й немало гірких слів посвячує польській дипльоматії. Перед очевидно веде опозиційна ендеція, якій дуже на тому залежить, щоб підорвати всяке довіря до теперішнього уряду в польській публичній опінії. Не так різко висказується про польську дипльоматію ця польська преса, що стоїть за теперішним кабінетом, і навіть боронить її по-

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ.

Канонік Гофман.

Оповідання з життя Холмщини.

(З циклю „Вівці і Пастирі“.)

(Докінчення.)

Прийшла нарешті стара Оселкова.

— Сором і гріх, — насів на неї канонік, ви — мати й не потрафили вплинути на неї...

Стара виправдувалася:

— Усе робила, намовляла, вияснювала, але нічого не помагає. Така тверда Русинка, як камінь. Навіть говорити з нами по польськи не хоче. Все по свойому та по свойому. Одного разу, як мене розсердила, навіть набила її трохи, але й те не помагає. Мовчить та плаче, а як нікого в хаті немає, то співає свої пісні; не може, хрипить, а тихо-тихо співає. Аж жаль душу огорне. Бож не до життя вона. Ой, не до життя. Смерть оттак і заглядає у вічі.

У душі каноніка знялась ціла буря найріжноманітніщих почувань. Хотілось сказати: „Дайте їй спокій“, а зірвалось з уст: „Обовязок, наш обовязок привернути її.

— А вжеж, — ствердила Оселкова. — бож загине, не побачить раю небесного...

— Так, так, — як в горячці говорив канонік, — треба... мусимо її навернути... пришліть до мене сина... я сам з ним побалакаю...

— Не прийде, прошу єгомостя, не прийде... Я його добре знаю...

Брови каноніка спустились на самі очи.

— Мусить!... зробіть, щоб прийшов до сповіди...

Бачучи, що ксьондз незадоволений, Оселкова попращалась і вийшла.

Гофман з вікна бачив, що пішла до сина. Блимнула надія. Микола був у хаті. Зрадів. Почав розпитуватися.

— Все добре, — радувала його мати. Олена поправляється, рожева, сміється, бігає, співає. Як вернеться до тебе, то не спамятаєшся від щастя. Микола воскрес.

— А я так боявся. Вже кілька раз хотів їхати.

— Не треба, — перелякалась мати, — не треба... схвилюється й буде гірше... нехай вже зовсім виздоровіє... кланялась тобі та просила, щоб ти до сповіди пійшов, бо вже й Великдень недалеко...

— Якаж вона добра, — радів Микола, — а ви мамо не любили її...

— Що ти кажеш! Опамятайся. Я завжди її любила, як рідну дитину...

— Дякую... любіть її... не докучайте... а особливо з вірою... нащо то... Бог один... А до сповіди я піду.

Мати тихо всміхнулася й подумала:

„Иди, йди, там тобі ксьондз добре чуба натре, не будеш так спідниці слухатись“...

Микола враз засмутився.

— А як же вона? теж треба-б було до сповіди...

— Не турбуйся, вже все зроблено. Ще на тому тижні попросила й ми возили її до церкви. Микола схопив руки матері й почав цілувати її:

— Мамо, якіж ви тепер добрі. Зрозуміли мабуть, що Олена для мене — все життя, все моє щастя.

Мати засоромилась своєї брехні і швидче попращалась. Першої-ж неділі Оселко пішов до сповіди.

— А чому жінка не прийшла? — несподівано спитався його Гофман.

— Вона православна.

— Як-то? — обурився канонік, — твоя жінка схизматичка? А ти так спокійно це говориш! Отут, на цьому святому місці. Хіба ж не боїшся грому небесного! Хіба ж забув...

— Бог один... Я не можу її приневолити.

— Мусиш! Це твій обовязок. Розумієш? Обовязок ратувати душу жінки, як що її кохаєш. І поки ти цього не зробиш, я не дам тобі розгрішення...

— То піду до папи! — раптом, несподівано для самого себе відповів Михайло й відійшов від конфесіоналу.

Оба були бліді й вражені до нестями.

VII.

Весна вже стояла в квітах, як молодиця. Небо кликало в безодню. Сонце грало на своїх проміннях, як на клярнетах. Все довкола раділо...

А Олена вянула. Вже ледве дихала. В останньому часі більше лежала.

— Мамо! — благала вона, — дайте знати Миколі. Нехай прийде, нехай попращається зі мною. О, я його хочу бачити, ще хоч раз. Мамо, прошу вас! А як ні, відвезіть мене до міста.

— Микола сказав мені, що доки не перейдеш на католичку, він не хоче тебе й знати...

— Цього не може бути! — скрикувала Олена, — він не такий, він має серце! Мамо змилуйтеся, відвезіть. Я там хочу вмерти, коло нього...

— Не для того я тебе сюди брала, щоби випускати з рук. Знай же, доки не приймеш католицької віри, Миколи не побачиш...

— О Боже, за що вони мене мучать! — застогнала Олена.

В ночі втратила притомність. Зійшло, заграло в окні сонце, але її очі не привитали його.

Оселкова вагалась: чи дати знати Миколі, чи ні.

Прийшла з міста прачка. Покивала над непритомною головою й вийшла з Оселковою в сіни.

— Ксьондз канонік мене прислав... Повідомляю вас, що не дав

грохи. Тут власне слід звернути увагу на те, як ота оборона виглядає.

Прихильна урядови польська преса звертає увагу, що за спиною Литви в її клайпедській імпрезі мусіла стояти якась союзна держава і то навіть Франція, бо инакше, навіть маючи за собою російські й німецькі симпатії, маленька Литва не посмілаб на власну руку зневажувати авторітет Ліґи Народів, що опікувалася Клайпедою. „А якщо так, якщо великі держави ішли на руку Литві, то польський уряд чейже не міг мати поля для розвинення якоїсь окремої польської акції в клайпедській справі і мусів приноровитися до положення", — так більш-менш говорить краківська „Нова Реформа". — В виду цього „спокій і холоднокровність", із якими польський уряд цілком пасивно приглядався клайпедській імпрезі, а які власне являються тим „національним злочином", про котрий опозиційна ендецька преса говорить лише з найбільшим обуренням, — цей „спокій і холоднокровність" не є нічим иншим, як — заслугою. Так рятує престіж уряду ґен. Сікорского прихильна йому преса.

Оборонюючи ослтак уряд, польська преса одначе не завважує, що робить медвежу прислугу — Польщі. Бо що означає балачка про це, що польський уряд не міг вести самостійної політики, раз великі держави мали таку комбінацію, яка виключала всяку польську активність? Не означає воно хиба нічо иншого, як призначня, що центр тяжести не лише самостійної закордонної політики Польщі, але й взагалі самостійности цієї держави лежить не в ній самій, а в її союзниках. Є це признання фатальне, яке під знак питання кладе всю будуччину польської держави. Бо невже не є вона ілюзоричною, ота будуччина, коли на розвій, на долю польської держави аж так глибоко може впливати зміна післяверсайльської міжнародньої конюнктури в Европі? А прецінь відоме воно, що ніякий міжнародній договір не є вічний. Якже сумно воно для держави, коли вся її вартість, усе її майбутнє повисли на однім цвяшку: версайльськім договорі. Цей цвяшок уже гнеться, вже заломлюється, вже хитається, він уже грозить тим, що випаде зі стіни, в яку його вбито всього-навсего пять літ тому. А що буде після того, як мине ще якийсь час? Які перспективи тоді?

Відсіль напруження, з яким польська преса придивляється подіям на Порурю. Там рішається доля версайльського трактату, там рішається, чи версайльський цвяшок уже на наших очах впаде зі стіни, чи закріпиться в ній іще на якийсь час. Якже не слідкувати за тамошними подіями польській пресі, коли доля польської держави рішається сьогодні якраз там, на далекім, чужинецькім Порурю, а не над Балтиком, не під Вроцлавом, не під Вильном, чи Львовом, Мінськом, чи Київом? Рішається там — і сьогодні, хоч як воно парадоксально виглядає, для Польщі важнійше є Поруря, ніж усі „східні креси", „доступ до моря" і т. п.

Відсіль несупокій, із яким польська преса слідить за англійсько-французькими діссонансами. Таж повне порозуміння між Англією й Францією означає французьку перемогу на Порурю, а повний розрив між ними означає перечеркнення всього версайльського договору, а разом із тим перечеркнення — всеї будуччини польської державности. З нагоди подій на Порурю варшавський „Курієр Поранни" пише: „Цей (англійсько-французький сьогоднішний) діссонанс не є одначе на щастя рівнозначний із зірванням Антанти". Слід глибоку увагу звернути на цих два слова „на щастя". Сумне воно, коли самостійна політика якоїсь держави, мало цього — її будуччина опирається лише — „на щастю". Бо щастя це змінчива річ тим більше, коли це „щастя" залежить від такої змінчивої вартости як — міжнародня констеляція.

Але-ж, чи це „дипльоматичне щастя", якому прецінь Польща завдячує все від 1919. року аж досі, чи це щастя на правду не покидає її вже сьогодні, хоч іще не прийшло до отвертого англійсько-французького розриву? Позичка 400 міліонів франків, яку на днях отримала Польща від Франції, вказує, що польське щастя іще не померкло. Але, чи рішення клайпедської справи за згодою Франції не означає темної хмари на цім щастю? Чи не означає це, що клайпедську імпрезу заінсценізовано союзниками, імовірно Францією, поза плечима й без відома Польщі, чи не означає воно, що сьогодні вже не вважається Польщі такою важною конструктивною силою на Сході Европи, як це було на прим. в 1919. році? Коли-ж додати до цього глухі вісти про підготовлення французько-російського зближення, які вже від часу поїздки Еріо в Москву появляються в европейській пресі, то вже сьогодні можна говорити про те, що з пливкого европейського хаосу помалу й непомітно починає викристалізовуватися якесь нове міжнароднє положення". А тоді — де Польща? Не диво, що міністер Скржиньскі так підчеркав вагу французько-польського союзу для Польщі в своїм експозе, називаючи його аксіомом польської політики. Не диво, що в справі союзу з Францією вся польська преса і політична думка всіх відтінів однозгідна. Очевидно, не дивний теж страх, із яким констатує „Курієр Поранни": „Політика великих держав (вимовляйте: Франції) відносно Литви не перестає бути енігматичною". Цей страх дуже оправданий: центр тяжести польської держави лежить не в ній самій, а в міжнародніх констеляціях, — перш усього в могутности Франції, — а це безнадійно небезпечне для всякої держави. Це якраз у зайвий раз ad oculos висказала клайпедська справа.

Платіть партійний податок!!! Присилайте на адресу! „Краєвий Союз Кредитовий" у Львові, Ринок 10., вкл. нн. ч. 5.000. Жертводавці повище 500 мп. будуть оголошені поіменно!!

Велика Україна.

Нові повстанці.

По відомостям, одержаним з Київа, повстанські українські загони зявилися на правому березі Дніпра в районі Київа, викликавши велику паніку серед большевиків. 14. лютого повстанцями був зайнятий Васильків і їхні розїзди зявились в районі Боярки. З Київа большевиками виправлені проти повстанців місцеві курсанти командних червоно-армейських курсів. (Рпр.)

Безробіття.

По відомостям, що поступили з України, безробіття приймає там в великих центрах все значнійші розміри. Поруч з інтеліґентською працею безробіття охоплює сезонових робітників, головним чином в будівельній области, де вона поширилась навіть на кваліфікованих спеціялістів. Переведене в січні скорочення штатів служачих на всіх українських залізницях так само викликало нове загострення безробіття. Компетентні кола уважають, що головною причиною кризи являється погіршення продовольчого становища й думають, що чекати поліпшення в близший час неможливо. (Русспресс.)

Розстріли.

В останніх числах січня в Одесі розстріляно вісім осіб, обвинувачених в участи в союзі визволення Росії і в організації робітничих рухів. Одеський комітет партії соціялістів-революціонерів випустив відозву, в якій він протестує проти розстрілів без суду, число яких в останній час знову збільшилось. (Русспресс.)

Совітська централізація.

ВЦІК відмінив постанову українського совнаркому і харківського всеукраїнського совнархозу про виділення одеських соляних промислів з завідування московського соляного синдикату.

Як відомо, діяльність синдикату уже викликала недавно розрухи й незадоволення серед робітників одеських соляних промислів. Таким чином нове приєднання цих промислів до підприємств соляного синдикату знову ставить одеських робітників в дуже важке матеріяльне становище. (Русспресс.)

При зміні адреси просимо не забувати подати і попередну свою адресу.

Поруря.

Приватні переговори.

Д-р Брайтмайд повернувши з Льондону до Берліна заявив, що інтервенція Англії в справі окупації є виключена. Між Німеччиною і Францією відбуваються переговори, але тільки приватного характеру.

Погрози.

Окупаційна влада на Порурю оголосила наказ, в якому грозить военним судом всім німецьким міністрам, які осміляться приїхати на окуповану область.

Арештування.

В Ессені і инших містах на Порурю арештовано кількох урядників за бойкот французької влади.

З польських справ.

Проєкт направи скарбу.

Головні підстави предложеного мін. Грабским проєкту направи скарбу виглядають так: 1) Буджет мусить бути вироблений на найблищі 3 літа з тим, що постепенно він буде рівноважитися, поки дійде до повної рівноваги в 1926 р. 2) Щоб забезпечити постійність державних доходів, буде введений золотий мірник. Цим мірником обчислений теж буде буджет. Відношення золотого мірника до марки польської означуватиме Рада міністрів, що якийсь час на підставі пересічної з гуртових цін ріжних товарів. 3) Державні підприємства й монополі будуть зреорґанізовані так, щоб давали принаймні 5 відс. чистого прибутку від капіталу. Поширюватиметься їх лише як будуть давати більше аніж 5 відс. зиску, при чому на інвестиції вживатиметься половину надвишки понад 5 відс. чистого доходу. Доїздові залізниці будуть видержавлені приватним підприємцям. Якщоб умови видержавлення не були корисні, ці залізниці будуть продані в приватну власність. Будова нових залізниць буде віддавана приватним підприємствам за відповідними концесіями для держави. Залізничі тарифи відповідатимуть вартости перевоженого товару. Державні добра, що не дають прибутків, будуть видержавлені. 4) Будуть осягнені ощадности в адміністрації редукцією урядів і персоналу. Всі влади І і II. інстанції за виїмкою скарбових, судових, залізничих, почтових і телеграфічних підпадуть під компетенцію воєвідств. Намічується реформу адміністраційної і бюрової процедури. Деякі закордонні місії будуть зліквідовані. Частину доходів автономних інституцій ужиється на народнє шкільництво. 5) Всякі податки мусять бути піднесені до передвоєнної висоти. Теж саме відноситься до всяких тариф, почтової, стемплевої і т. д. Алькоголічні напитки будуть високо оподатковані. 1924 р. доходи повинні покрити адміністраційний буджет, 1925. р. повинна вже бути надвишка доходів, яка піде на надзвичайні видатки. 6) На найблищі 3 роки сподіватися треба дефіциту в приближенню 1 міліярда злотих польських. Він має бути покритий надзвичайною даниною

Миколі розгрішення, поки не наверне жінку. Гріх його паде й на вас й на всю вашу родину...

Оселкова заплакала.

— Щож я бідна вдова винна? Старалася, намовляла, бала... Більше нічого не можу подіяти. — Дам знати до Миколи, нехай робить, що знає.

Прачка схопила її за руку.

— Боже борони! Сина не можна привозити. Ми мусимо самі щось зарадити...

— Але що, що?

Прачка шепотіла їй майже до самого вуха:

— Вона помре, бо в неї сухоти. Відкладати не можна. Запрягайте коні й повеземо до каноніка. Він буде чекати. А як прийшла би до притомности, то все одно, не втече, бо сили не має...

Минуло полудне. Сонце трохи спустилось. Але ще сяяло й милувало. Довкола було зелено. Земля дихала життям.

Олена лежала на возі без ознак життя.

Обличчя її було, як віск.

По дорозі, від гуркоту воза, відкрила очі.

— Що це?..

— До Миколи тебе веземо... до Миколи, — сказала Оселкова.

— Всміхнулася й знову впала в безтяму.

Привезли до костела, внесли на руках і поклали на стілцях.

В каноніка тремтіли руки. Надривався голос. Але він змусив себе бути спокійним. На Олену ні разу не подивився. Стримував його якийсь непереможний ляк. Боявся, щоби не глянули на нього ті глибокі очі, що так ніжно зустрічали було чоловіка, що так палали щастям... О там, в тій білій хатці.

Обряд прилучення до римсько-католицького костела був нарешті виконаний. Не сказавши нікому ні слова, канонік Гофман швидко вийшов з костела.

Стало мертво й жахливо.

Непритомну Олену відвезли до чоловіка.

Ще раз відкрила очі, глянула на Миколу, ніби хотіла скрикнути й... затихла на віки.

Уся тремтючи, Оселкова шептала:

— Миколко... вона... прийняла католицтво...

Але Микола нічого не чув...

— —

Канонік Гофман після цього рідко сидів у свойому улюбленому кабінеті.

Колиж заходив туди, то старався не глянути у вікно... на білу хатку.

Але йому здавалося, що тихі, повні ляку смерти очі молодої блідої жінки дивляться на нього навіть крізь стіну, крізь меблі.

*) Збірка оповідань з цього циклю „Пастирі і вівці" ч. І. вийшла друком у Львові 1922 р. накладом Гр. Гануляка, як 17. вип. літ. Бібліотеки „Веснянка". — Ред.

закордонними та внутрішними позичками.

На протязі 5 півроків від осени ц. р. стяганий буде окремий податок від майна. Проєкт валютової й кредитової санації скарбу вже приготовлюється. Увійде він в життя в другій стадії скарбової реформи.

На литовсько-польському кордоні бої.

Польська преса повідомлює лише про незначні сутички на литовсько-польському пограничі. Але одна статтяз „Ґазети варшавскої" п. н. „Що це значить?" подає більше алярмуючі відомости: „Отримуємо з ріжних місць Виленщини вістки про пригноблення, яке панує серед населення (!! читай: Поляків) ізза того, що Польща не реаґує на збройні напади Литовців. В Вильні чути гарматні вистріли, туди доходять вістки про втрати. Всіх опановує почуття руїни й сорому. Де авторітет великої держави? Чи це розмисл, чи недбальство? Чи не ходить о новий якийсь замах на Виленщину? Публична опінія занепокоєна звертається до уряду з питанням: що значить його спокій?"

„Ґазета поранна" доносить, що „населення" Яніцкої й Смолинської громади, пов. Свєнцяни, йдучи за прикладом „родаків" з околиць Ширвіна „узброїлося", зорґанізувало „саможутнє" повстанчі комітето й почало сутички з литовськими стежами. Названі громади належать до частини невтральної полоси признаної Литві.

Шліть жертви на будову памятника на могилі Леся Мартовича до Пов. Тов-а Кредитового „Віра" в Раві Руській.

шло до сутички з поліцією. Богато осіб поранено шаблями.

Троцький бажає війни.

На засіданню ради народних комісарів у Москві виголосив Троцький промову, в якій заявив, що надії на світову революцію не здійснилися і революція вибухне аж тоді, як червона армія знищить буржуазну Польщу та стане на німецькій землі. Обовязком большевиків виступити активно.

Свято російських Соколів в Празі.

Дня 17. лютого в Празі відбулося урочисте свято російської сокільської орґанізації, в якому взяли участь і чеські соколи.

Ще одна партія.

„Русскульта" подає: На еміґрації орґанізується нова „Російсько-українська федеративна партія", якої кличем є: „За Україну, але не проти Росії". Ця партія уважає федерацію з Росією, як конечний етап до повної незалежности і є проти компромісу в большевиками. Цю вістку подаємо на відповідальність джерела.

Чорна сотня rediviva.

Чорносотенна російська орґанізація „Двуглавий Орел" улаштувала в Загребі 18. лютого великий концерт при близшій участи Сібірякова і Лідії Мансветової.

Юґославія проти большевицької преси.

Юґославянське міністерство внутрішних справ видало розпорядок, силою якого заборонено ввозити в межі тої держави, які небудь ґазети із совітських републик.

Після смерти Рашіна.

Смерть міністра Рашіна викликала в Празі велике враження. Зараз по смерти появились надзвичайні додатки ріжних ґазет, а на всіх державних будинках вивішено чорні прапори. Рада міністрів відбула надзвичайне засідання. Похорони відбулися 21. лютого. Вся чеська преса підкреслює великі заслуги Рашіна для Чехословаччини. До останньої хвилини умираючий Рашін цікавився справами держави і говорив про необхідність обєднання всіх чеських партій. Комуніст Шопал, котрий виконав замах на особі Рашіна, перебуває з тюрмі.

Совітський представник покинув Прагу.

Совітський торговельний представник в Празі Мостовенко дістав телеґрафічний наказ негайно покинути Прагу і вернути до Москви. Мостовенко настроїв проти себе ворожо чеський уряд своїми античеськими виступами в пресі і тому чеська преса з вдоволенням нотує вістку про виїзд тогож посла до Москви.

Совітська Росія.

Совітська преса проти Румунії і Польщі.

Польську пресу повідомляють з Москви, що після тимчасового затишку совітська преса знову виступила проти Польщі, зазначуючи, що Румунія й Польща мають войовничі заміри і що вони зробили великі замовлення на зброю в Швайцарії.

В цілях ствердження цих повідомлень совітська преса посилається на швайцарські комуністичні ґазети й на повідомлення з Ковна. Аґенція Роста поширює відомости про зосередження польських військ з цілю наступу на Ковно і зайняття Клайпеди.

Доповнення Рапальської умови.

Совнарком затвердив додаткову угоду до Рапальської умови, яка відноситься до взаїмних зобовязань по виплаті втрат за судна торговельної фльоти, захоплені підчас світової війни. На підставі цієї угоди всі торговельні судна обох держав, які під час початку війни знаходились в ворожих портах, підлягають повороту на підставі взаїмности. (Руспресс).

Виступ безробітних.

Петербурське державне політичне управління звернулось до совнаркому з докладом про необхідність примусової розгрузки міста й околиці од безробітних, кількість яких на 1. лютого досягла в північній комуні 95000 чоловік. З огляду на їх зачепливливу поведінку, що до представників совітської влади і їхній роскладовий вплив на робітників й громадян столиці. — За останній час більшість робітників петербурських фабрик, спираючись на орґанізовані маси безробітних, цілком перестали рахуватись з постановами і роспорядженнями місцевої влади, зумисне чинить перешкоди чинам поліції і адміністрації державних підприємств збіраючи кожен раз біля себе безробітних, які розпочинають суперечки з виконавцями роспоряджень місцевої влади і загрожують насильствами, заявляючи, що їм все одно — чи бути розстріляними відразу чи поволі вмирати з голоду.

Під час розрухів, які недавно виникли на металічному заводі на Виборській стороні, коли для розгону товпи безробітних було викликано червоноармійську частину, демонстранти, не зважаючи на загрози стріляти не розійшлась й почали кричати, піднявши руки до гори: „вбивайте нас відразу". Це викликало заколот серед червоноармійців й тільки завдяки такту комуністів товпа постепенно розійшлась. Анальоґічні доклади направлені петербурським комітетом комуністичної партії до Центрального Комітету.

Заява промисловців.

Президія вищої ради народнього господарства розіслала приватним промисловцям і арендаторам приватних фабрик запрошення приняти участь в комісії по перегляду законів про державні трести Одержала від них слідуючу відповідь:

„За останні три місяці ми приймали безпосередну участь в зїздах биржевих діячів трестованої промисловости, відновлення транспорту, металюрґічної і камяновугельної промисловости. Наші делеґати були на загально-російському зїзді інженірів уповноважених внішторгу, фінансовому центросоюза і т. д. Нас скрізь слухали, згоджувались з нами, але в результаті ні одно з наших побажань не тільки не було задоволене, але й не направлено для дальшої розрібки скрізь на зїздах й нарадах приймались ранійш вироблені резолюції. Маючи такий досвід останніх трьох місяців, ми не зважуємось ускладняти нараду про перегляд законів про державні трести нашими побажаннями і просимо приняти до відома, що всякі дальші зїзди й наради по відновленню промисловости будуть безусильні до зміни самих основ економічної політики.

РІЖНІ ВІСТИ.

Східно галицьке посольство в совітській Росії.

„Русскульта" доносить з Відня, що головною метою східно галицького посольства, яке виїхало до Москви на чолі з Коссаком і Брайтером є поліпшити становище галицьких Українців, що у великій скількости залишились на Україні, де є позбавлені всякої правної, опіки та моральної й матеріяльної допомоги.

Анґлійський ґенерал найшовся.

Анґлійський ґенерал Кертон де Зярд, який був попав у руки литовських повстанців в невтральній смузі, вже випущений на волю і на днях вертає до Варшави. Польських офіцерів залишено в полоні в Ковні.

Конець страйку у Франції.

Страйк французьких ґірників закінчився компромісовим полагодженням домагань робітництва.

Партійна боротьба в Болгарії.

Підчас останніх нарад в болгарськім „собранню" прийшло до бійки між державною більшістю і опозиційними партіями. Підчас бійки поранено кількох послів.

Заворушення в Мінхені.

В Мінхені відбулася маніфестація, в якій взяло участь 20.000 безробітних. Підчас маніфестації прийшло до сутички з поліцією. Богато осіб поранено шаблями.

МАЛИЙ ФЕЙЛЕТОН.

З дороги життя.

Борцям за волю України.

Обідрані борці України за волю,
Безсмертні чола Ваші я цілую —
І плачу з втіхи і сміюся з болю,
Як бачу Вас і Вашу пісню чую!

Як вчув я на чужині, що Ви встали,
Зза трьох сот миль летів до Вас вітрами —
Співав Вам пісню, щоб як мур стояли
І був між Вами і ридав між Вами!

Тай лавою Ви стали, босі, голі,
Ов'яні морозом, у мозолях,
Побиті голодом, від нужди кволі,
Як земля чорні — з зорями на чолах!

Як ні один народ Ви йшли рядами
До бою чисті і святі душею,
Зерна неправди не було за Вами,
Боролись і лягали за ідею!

І Ви не знали! Йшли Ви як лявіна,
З невольників Ви стали люд героїв —
Не змусив світ Вас впасти на коліна,
Хоч голі й босі й без набою!

Народи душі Вас зложили зброю,
Хоч мали кулі, мали чим стріляти —
А Ви лишили рай свій для розбою,
А не дали собі в лице плювати!

Ви кидали свій край і на границі
Стелився плач великий у безкрає,
Мов дим до Бога бився з кервавиці —
Почув Ти, Боже, як мій люд ридає?!

І я там був на Збручі, цілував я
Кохану землю, плачучи без тями —
Як вчув плач Війська, як скала мовчав я
І став як хмара, що двигтить громами!

Ось там на Збручі нами пережито
Найбільшу всіх траґедію Айсхиля —
Там Прометея нашого прибито.

…там кинув рай і з того раю
…вічне листя з дерева завзяття,
…ошу його на грудях і чекаю,
Аж Рідний Край спокутує прокляття.

І в лишив там діти і дружину
І може вже їх більше не побачу —
Як суджено — пропало! В сю годину,
Борці, за Вами світа я не бачу!

Будьте благословенні за терпіння,
За труд, за жах, за жовч, за кров пролиту —
Я прославлю Вас в пісню покоління,
На вічну память у кремені риту!

І буду я над Вами вилітати,
Як ясна хмара й падати росою —
І буду Ваші рани цілувати
І підносити Вас, упавших серед бою!

А як вертати будете до раю,
Хай через пекло куль в огні з врагами,
Я прилечу до Вас зі світа краю,
Щоб бути з Вами і радіти з Вами!

Радіти з Вами, що той день настане,
Як розкуєм ми в себе Прометея. —

Василь Пачовський.
(„У. С.")

Учімся стенографії.

Наука стенографії в культурних краях Европи і Америки широко розповсюднена серед умово працюючих людей. Тож слід би і нам звернути на неї пильнійшу увагу.

Писання стенографічне є 5—10 разів скорше, чим звичайне, тож при його помочи може студент написати кожде слово професора, що особливо в нас з огляду на брак наукових підручників має велику вагу. Се знання допоможе також неодному біднійшому заробити собі в часі студій видаванням скриптів з викладів професорів, стеноґрафуванням на розправах, зборах, зїздах і т. п. Також в пізнійшім життю буде кождому стеноґрафія дуже помічна. Її знання віддасть услуги адвокатови при бранню інформацій від сторін, судії при переслуханню, веденню розправ, вона придасться взагалі кождому урядникови, а особливу услугу віддасть банковцеви і купцеви. Тож вже тепер дуже часто в услівях конкурсів жадають знання стеноґрафії, а певне прийде час, що в кождім званню, де треба богато писати, будуть жадати знання стеноґрафії. Тоді буде попит також за учителями стеноґрафії, тож вчителювання і стеноґрафування при ріжних нагодах буде могло дати хліб неодному стенографови.

Тому наша молодь повинна пильно взятися до цеї науки. Нагоду до цього має бодай тут у Львові, бо вчать її в нашій ґімназії та торговельній школі Тов. „Просвіта", кромі цього кождий при належитій пильности може сам вчитися, користуючися знаменитим підручником стеноґрафії уложеним нашим відомим стеноґрафом О. Панейком та виданим накладом У. П. Т.

Д. К.

В дітях наша будуччина — наша доля і воля. Найкраще дбає про майбутність народа той, хто жертвує на „Рідну Школу".

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВІСТНИК.

Inter arma silent Musae.

Колись на таку тему писали ми ґімназійні вправи, не сумніваючись у те, що приповідки є мудрощами народів. Легко вірити у праву приповідки, коли вчимось її у школі; ніхто з нас не дуває тоді, що вона може мати якесь відношення до нашого життя. Мало хто з нас міг передбачити, щоби правда про занепад творчости у воєнній добі могла здійснитись перед нашими очима з такою точністю як нині. Оця правда є дуже мало повчаюча для народів для яких вона є неприємна: себто для тих, що програли війну.

Нашим критикам доведеться шукати дуже складних та ріжноманітних причин для роз'яснення того дуже простого факту, якого найближчою правдою є саме те, що він є довершеним фактом.

Дуже мало цікавою є праця тих, які вважають своїм завданням: доказати нам, чому остання війна виснажила наші духові сили і розважити нас висновком, що й у нас мусить прийти черга на обнову творчости. Велика війна не засипала своїм румовищем джерел нашої творчости з цієї простої причини, що ці джерела майже висохли безпосередно перед вибухом війни. Хто почував хоча би неясно знесилення нашої літератури, засудженої на світогляд побутовщини, цей не міг покладати надій на її відродження в наслідок вульканічних змін. Нема сумніву, що ці надії родяться ще з більшою силою нині, бодай у звязку з пересвідченням, що посів кинений війною зросте щойно з наймолодшим поколінням, вихованим історичною хуртовиною.

Нема ніяких причин, щоби глядіти песимістично на перспективи розвитку талантів, коли цей розвиток має стати наслідком сприятливих умовин цілого національного життя.

Навіть народи, які з останньої війни вийшли з дуже потрясеним орґанізмом, почувають животворні подуви великої завірюхи. Треба лише боронити правди притаєної у стародавній латинській приповідці, збогативши її досвідом останніх подій. Воєнна творчість Анґлії, Франції, Німеччини та Італії може служити доказом, що письменник, який вибирає темою свого твору — війну, зустрінеться з такими самими небезпеками бажаного успіху як нарід, який вибирає війну для добра національної справи. Література воюючого народу може збогатитись чисельно і придбати новий, ріжноманітний матеріял, а проте не легко їй визволитись від психольоґії фанатизму, яка лежить в основі кождої війни. Оця психольоґія може бути необхідною в своїм почині, корисною у своїх наслідках і творчою у своїм процесі, як кожна віра. Не можна ставити закидів літературі, що вона черпає свою міць з тих самих ідей, з яких черпає її народ у боротьбі, складаючи жертви за ці ідеї ціною життя одиниць і часто ціною основ власного розвитку. Нема змоги відповісти загально на питання про вплив війни на літературу. Цей вплив може бути такий ріжноманітний і химерний, як вплив мирних умовин життя на літературу, або літератури на ці умовини.

Одначе є в психольоґії воєнної доби момент, який є безпосередно звязаний з психольоґією творчої уяви. Цей момент, це ґіпноза суспільности та атмосфери, якою вона дихає: ґіпноза віри в перемогу. Оця віра необхідна для запевнення перемоги армії та народови, родиться з непохитного пересвідчення в правду своєї справи. Таке саме непохитне пересвідчення підтримує духа двох ворожих армій та народів. Війна захоплює незвичайно гостро всі питання звязані з практичними справами суспільного орґанізму і одиниці.

Письменникови, який думає про війну, як глядач, або переживає її, як громадянин та жовнір, незвичайно важко визволитись від практичних думок та переживань. Коли він вибирає війну, як сюжет свого твору, він має здебільше до вибору лише дві протилежні ідеї, які є покладені завчалегідь, як висновок його твору: ідею звеличання своєї національної справи, або ідею осудження війни. Посередне становище: „обєктивного“ глядача є не менше важке, як обєктивність в усіх справах, які заколупують за живе нашою буденщиною.

Геніяльний літературний твір може бути однаково добре дитирамбом, памфлетом або оповіданням у тоні наукової студії. Воєнний твір може мати якунебудь з цих форм. Сучасна повоєнна література дала мистецькі зразки в усіх цих напрямках. З усім тим: хто стежить наглядом за творчістю сучасних великих письменників побачить із здивуванням з якою стриманістю та обережністю торкались вони у своїх творах війни. Вони користуються нею як матеріялом для змалювання романтичного овиду або несподіваних пригод, але рідко зважуються змалювати її безпосередно. Чутливі письменники, які дають малюнок битви або воєнного настрою силкуються оминати ідеї величнього, почуваючи, як легко стати банальним та наївним при спробі підсилення малюнку абстрактною ідеєю. Повоєння европейська література полишила чимало прикладів цікавого явища: як навіть великі таланти сходять на рівень бульварних засобів, коли стають віч-на-віч з Марсом.

Пишучи про війну письменник надто легко приймає як загальновідоме: що є геройством, які вчинки заслуговують на пошану, чим є слава, і т. и. Таким робом він мимохіть творить довкола своїх героїв наскрізь абстрактну просторінь, замісць якоїсь конкретної атмосфери. Він має тоді нахил думати не процесом індивідуальних переживань а загальними позами. Намагання літератури, щоби наблизити її обєктивністю до малярства не мають перед собою ширших перспектив ніж намагання малярства, щоби надати фарбам пливкостю слова. Письменник, який черпає натхнення з воєнної заграви і зупиняється на межі слова та діла поневолі докидає до свого образу абстрактний ідеал; так само Лєсінґ, дійшовши до межі малярства та поезії почув потребу запозичити у Вінкельмана ідею пів-божеської „ідеальної краси“. Ні малярство ні література ні яканебудь иньша царина творчости не можуть обійтись без абстрактних ідей та ідеалів. Одначе ні одна з цих царин не може користуватись ідеями та ідеалами як фактами, які полишається нам лише прийняти до відома. Війна є переповнена такими ідеями; з них вона родиться, ними вона кінчиться. Вона живе психольоґією юрби і тому так важко найти в ній свободу для індивідуальних переживань, які є джерелом усякої творчости.

Навіть одно з найглибших творчих почувань: любов для рідної країни — стає в ґіпнозі воєнної літератури ідеєю перетвореною в бездушний факт. Згідно з її психольоґією людина стає героєм тому, що бореться за свою батьківщину яка є втіленням правди. Згідно з творчою психольоґією герой мусить стати людиною, якої батьківщина стає втіленням правди, тому, що людина вміє за неї боротись. „Правда“, „боротьба“, „перемога“ чи „ідея“ є в літературі лише проблємами, які шукають своєї форми.

Воєнний твір може висловлювати стільки ідей у стільки-ж формах, що сама війна. Одначе письменникови, так само як полководцеви, не вільно вірити, що сила твору або боротьби лежить у самій ідеї; ідеї справедливости чи правди, або в самій формі: у великій скількости зовнішних засобів, засобів слова чи діла. Ідея потрібує форми, потрібує ідеї, а проте про їх взаємини казати так важко як у війні про гармонію. Чи легко сказати яку силу має у війні слово, — що є в ній ділом а що примарою, що силою та що насильством?

Михайло Рудницький.

Рецензії.

Дмитро Дорошенко „СЛАВЯСЬКИЙ СВІТ“ в його минулому й сучасному, том I., II. і III., бібліотека „Українського Слова“ ч. 10., 11., 12., в Берліні 1922 р., 16⁰, стр. 210+258+264.

Українська література не має багато книжок про життя инших народів. Сього рода публікації не мали ані авторів до їх оброблення, ані видавців до накладу. А вони в теперішний момент такі необхідні. Тому появу праці проф. Дм. Дорошенка під в горі наведеним наголовком треба привитати з тим більшою відрадою. Вона саме подає українському читачеви потрібний інформаційний матеріял про цілу Славянщину. Є це перша у нас спроба написання е н ц и к л ь о п е д і ї с л а в я н с т в а у новому розумінню цего завдання.

Говорю у новому, бо вона яскраво відбиває від найліпших навіть праць по славянознавству, як напримір публікація чеського ученого проф. Л. Нідерлє: „Slovanský Svět“, або по російськи проф. Ф. Флоринского: „Славянское племя“. Попередні праці були радше статистично-етноґрафічними з історичними оглядами збірниками про славянський світ для інформаційних, більше наукових, цілей. Праця Дм. Дорошенка посуває того рода публікації далеко вперед, бо дає огляд ж и т т я і к у л ь т у р и кождого з славянських народів. І тут найбільша заслуга Дм. Дорошенка, в основній концепції оброблення матеріялу.

„Славянський Світ“ Дм. Дорошенка обіймає цілу Славянщину в її минулому й сучасному — від найдавнійших історичних початків по 1920 р. включно, — в поазбучнім порядку. Том I. обіймає Білорусів, Болгар, Великорусів, Кашубів і Лужицьких Сербів з поглядовим вступом про славянське племя взагалі. В II. томі обговорює Поляків, Сербо-Хорватів, Словаків і Словінців. В III. томі займається Українцями і Чехами. Чи такий поазбучний поділ Славян є добрий, смію сумніватися, бо природний поділ Славян є на 3 ґрупи: східних, західних і полудневих, що при поділі публікації на 3 томи вповні гармонізувало би. Дальше чи відірвання Кашубів від Поляків, Словаків від Чехів, а навіть і Словінців від Сербо-Хорватів є науково уґрунтоване і чи такий поділ видержить критику в науковім славянознавстві — в сучасний момент обєднання тих народів в одні державні цілости — не буду займатися, бо це є отвертим і дуже дразливим питанням славянознавства і славянства взагалі.

У заокругленім огляді кождого народа зокрема держиться автор такої схеми: I. загальний вступ (етноґрафічні межі, статистика.) II. історія, III. література, IV. мистецтво V. музика. За кождим з розділів подає відповідну літературу. Література однак не є вичерпуюча. Вправді дуже багато є старої, однак вже перестарілої літератури, бракує натомісць найновішої, що очевидно відбивається і на обробленню матеріялу. Приміром коли би шан. професор використав був новішу літературу про Кашубів, Лужицьких Сербів, то певно не був би проминув дуже характеристичний молодокашубський рух (H. Boczkowski: Mladokasubské hnutí — „Samostatnost“, Прага 1922 р.) та про політично-національну кооперацію Луж. Сербів з Чехами (A. Cerný: „Slovanstvo za války“ Пільзно 1918). Через це виходить, що деякі статистичні дані, дати є хибні, освітлення, погляди анахронічні, а навіть імена з помилками наведені. Дивуватися однак сему не можна. О д е н чоловік не може обняти так безмірного матеріялу, яким є славянський світ в усіх його культурно-гром. ділах. Дивуватися натомість приходить, що Дм. Дорошенко в такій мірі опанував свій матеріял і так одноцільно і пляново його обробив серед дуже тяжких, невідрадних духових і фізичних умов еміґрантського життя. Але заразом праця Д. Дорошенка наочно показує, що того рода публікації мусять бути збірними працями фаховців. Вправді публікація така не має одноцільного пляну й однакового опрацювання фактичного матеріялу та однотонного враження, як це має „Славянський Світ“ Д. Дорошенка, але виключені зате ріжні неточности, недогляди, запевнене фахове використання ріжних галузей культурно-національного життя, що більше значить, ніж попередно згадані плюси.

Крім цего — оброблення й викінчення цеї праці Д. Дорошенком, як одним автором, має ще й спеціяльні добрі сторони, так сказатиб індівідуальні: По перше, що при кождім народі зокрема підчеркує автор дуже виразно самостійницькі державнотворчі його змагання, так у давнину, як і в сучасних часах, неначе хотів би українському читачеви показати, як кождий із тепер уже державних славянськох народів дійшов до своєї власної національної держави. Тому енциклопедія Д. Дорошенка є для кождого Українця ще й патріотично виховуюча. По друге, що Д. Дорошенко показує послідовно в цілій своїй праці, яку цеголку й ми, Українці, вложили в культурно-політичну будівлю кождого з славянських народів та що ми навчилися та придбали для себе із культурних здобутків инших Славян. І праця ся показує, що український культурний розвиток звязаний дуже густими нитками з прочими Славянами, які в останніх часах завдяки ріжним обставинам були пірвалися. „Славянський Світ“ Дорошенка їх наново навязує. Очевидно без якихнебудь тенденцій славянофільських, як це приміром за мету собі поставила була голосна перед війною збірна неославянська публікація „Slovansivo“, видане д-ром К. Крамаржем в Празі 1912. р. Впрочім автор у передмові виразно перед таким розумінням його праці застерігається, зазначуючи, що ціль його книжки є орієнтаційно інформаційна.

Із окремих оглядів поодиноких народів належить піднести деякі, як без усякого заміту нарисовані. А саме про Білорусів, огляд української літератури, при якім використано всі найновійші досліди, та про хорватську літературу, котрої частина становить — на мою думку — найкращу партію з цілої публікації. Менше натомісць удачним є нарис про чеську літературу, яку кінчить в дійсности на Я. Врхліцкім згадавши лише формально про

Й. Махара. Не згадує автор ні словом про найбільшого сучасного поета містика Отокара Бржезіну, звісного шлеського народного поета П. Безруча, сатирика Дика, Ан. Сову, покійного Теера, та инших. Не узгляднено також чеської прози, навіть „містра“ Ал. Їраска, батька національної історичної повісти, яка відограла одну з першорядних роль у вихованню сучасного чеського покоління. Ще менше щасливо унятий є цілий огляд польської літератури, яка в поезії не виходить поза Яна Каспровіча, а в прозі поза Вол. Реймонта та Степана Жеромського. Що торкається Словаків, то не можна погодитися з обговорюванням їх культурно-національних змагань з точки погляду кс. Глінки. Неприємним також мінусом праці Д. Дорошенка є непотрібне русофобство, яке вилазить при кождій нагоді, а передовсім вражає при оглядах Болгарів і Сербів.

Мова у „Славянськім Світі“ нечиста, багато варваризмів, разячих форм дуалізму на *а*, перекручувань чужих імен власних, коректа недостаточна, а супроти дат, головно при означуванню віків, непростима.

Усе це однак не уймає фактичної вартости праці проф. Д. Дорошенка й його публікація є цінним і дуже поважним вкладом у нашу культурну скарбницю.

Під конець закинути треба брак етнографічної мапи, от хоч би такої, як видав проф. Нідерле, без якої цілий підручник є сліпою публікацією, та за дрібний друк письма, що йде вже на карб видавництва.

С. Шах,

ОСИП ТУРЯНСЬКИЙ: „ДУМА ПРАЛІСУ“.

Прошу уявити собі універсальну космічну ідею, яка вязалаб усі проблеми, починаючи від примітивних фізіольоґічних почувань живучої істоти та кінчаючи проблемою всесвітнього буття; прошу уявити собі таку універсальну ідею і прибрати її (в своїй уяві) в сюжет — Лиса Микити. Таку фантазію мав письменник, який замірився дати українській літературі щось у роді не то Гете'івського „Фавста“ не то „Книгу Джунґлів“ Кіплінга не то „Тарцана серед малп“ Е. Райс Боровса. Витвором такої сміливої фантазії є „Дума Пралісу“.

На всезвіринному вічу-суді (малпа обвинувачує вовка за образу названням її „людиною“) є порушені питання: людської культури і виродження її у ріжні форми садизму; державно-суспільного ладу; суспільних кляс. революції і большевизму; української всенародньої психе; почувань любови, вірности, пянства; духової творчости і літературної критики; найвищого зла і найбільшого добра; війни і мира; неба і пекла; рабства і визволення; танцю і співу; — ну, словом: перемелюється уся та саламаха, що може зродитися в хоробливій уяві людини, тварини і Сатани, — дієвих осіб „Думи Пралісу“. В „Думі Пралісу“ виступають поруч з мешканцями пралісу, як малпа, лис, вовк, слон, кабан, лев, бузько, папуґа, соловейко, крук, когут, курка і ин. звірі, птахи й комахи, ще й — Ігнатій Льойоля, Вільзон і Клечансо, Дажбог, Сатана, літературний критик, український політик і Дух Людини. Дійсно: сміливо підібране товариство! Заторкуються в „Думі Пралісу“ проблеми, які є настільки глибокими — що аж оклепано банальними. Чим поважнійша тема, тим важче найти для неї відповідну форму. І форма, в якій автор „Думи Пралісу“ трактує про питання „бути-не-бути“ є настільки геніяльною. що аж — на прочуд наївною. Звіринні вчені і фільософи, д р Сич, д р Лис Микита й д-р Медведенко виголошують вчені доклади, пересіяні глибокими вченими сентеціями й афоризмами, у котрих дійсно важко розпізнати: де фільософія та де діточа байка?!

Поруч з цим, убійчим для твору дисонансом поміж його ідеєю та формою, пронизує „Думу Пралісу“ ще й другий, чи не однаково гострий і різкий дисонанс поміж її заложенням і виконанням, завданням і метою. Сам автор пояснює на вступі книжки її ґенезу: жах війни довів автора до свідомости, що людина гірше звірюки. Ці почування приневолили його задуматися над єством і ціллю життя, освітлити темні основи людської культури та протиставити її брехливості природу і створіння на її лоні. „Одначе з уваги на те, що висліди моїх почувань і думок — каже автор — булиб занадто сумні й безнадійні, я дав мойому творові ясну, позитивну розвязку, оперту на такій самій основній ідеї“. Тимчасом, читаючи твір, читач приходить до щораз певнійшого переконання, що ґенезою „Думи Пралісу“ була — особиста ненависть автора до ріжних своїх знайомих та бажання використати літературу для зведення усіх найріжнороднійших своїх особистих порахунків. І не думки „над основою і ціллю життя“, тільки брутальні, грубі й вульгарні лайки „найгіршого вуличного сорта стають домінуючим моментом у книжці.

Отже поруч із псевдофільософічним універсальним характером „Думи Пралісу“, знаменною, ба: головною характеристичною рисою твору є його памфлетичний тон. Читач, який не знає усіх подробиць з біографії автора, — (бодай з того часу, коли він почав бувати на еміґрації по каварнях!) — є збентежений, бо не знає: на кого дана сторінка є п а ш к в і л е м?!

А лається автор стильово: „... ти закаптурений капітульний алилуйку, ти, бабинцевий пісний щуре, ти завуджений середньовічний естете з тонким носом французької ґувернантки і з чуткою душею африканського носорога... ти, в нулю розпучнявілий чорний пункте! Ти, у присінок духовости заблукана гнидо! Ти, рецензійний жуку в коровлячім багні! Ти духовий галапасе! Ти мертвороджена підземельна каналіє!...“

Ось така атмосфера пахощів, якими є пересичена „Дума Пралісу“.

Або така оріґінальна душу захоплююча ода:

„Як жінку тільки гарними штанами
Вмить розкохати можна до безтями,
Пращай, жіноче кодло навісне!
Не здурить жадна жінка більш мене!
О жінко-курко! Вже тепер не диво,
Чом так задком трясеш ти живо:
Сей танок, се живий на все зразок,
Де опинилася душа в жінок:
Вона упала з висоти грудей
Геть на долину у черевний клей
І доти там вертиться, крутиться,
Аж там затопиться, замучиться,
Вже ясне все мені: жіноче серце —
Се лиш бездушне, дряхле, кволе [перце
Що замісць линути у духа хмари
Паде розкішно все на шаравари.
Тому в душі моєї наче тінь
Хай щезне жінка раз на все. Амінь“.

Дійсно, дуже незавидні вершини духа, котрий, як впевняє закоханий у власних квітках автор, має визволити людскість із пропасти, в яку вона злетіла в останньому десятиліттю...

Є ще один момент, про який не можна замовчати при якійнебудь спробі найскромнійшої оцінки твору п. О. Турянського. Є це несмачна авторська самохвальба, крилива, надоїдлива самореклями. Закутався молодий письменник у тогу неприступности, став на котурнах педесталу, нецензурними лайками обкидав усіх, що не впали ниць перед його талантом та пястуком погрожує непокірливим, які не спішать поклонитися самопризнаному генієви.

Перша книжка О. Турянського: (взагалі перший книжковий твір автора) „Поза межами болю“ вийшла з портретом автора та підписом „д-р Осип Турянський“ і з 54 стор. „естетично-критичних заміток“ німецького критика Роберта Плена, в яких О. Турянський є вивисшений понад Франка, Виннниченка і Коцюбинського, Андреєва і Барбіса.; німецький критик пише й про це, де вродився Осип Турянський та з якого року розвинув у Відні „діяльність“!...*)

Друга книжка артора, „Дума пралісу“ виходить не тільки з „виривками голосів естетичної критики“ про вище названий твір О. Турянського (голоси двох ліричних поетів, одного журналіста та чотирьох анонімів!), але й із „переднім словом“, в якому артор подає пояснення до свого твору тоном нового месії-пророка, що явився врятувати українську націю, людскість і всесвіт від неминучої загибілі. (Та й взагалі: погані це алеґорії і символи та дуже закарлючні ідеї, коли сам автор мусить попереджувати їх коментарями). Таким робом не тільки зовнішня рекляма, за яку лише формально є відповідальним видавництво, але й т е к с т т в о р у „Дума Пралісу“ додає до двох характеристичних рис продукції цього письменника: пози на фільософа й вульґарности плєбея, ще й третю: самохвальбу крамаря.

Як у байці Андерзена, в якій два пройдисвіди стероризували короля, його двір і столицю заповіддю, що матерія, з якої вони пошиють королівський одяг має ту чародійну прикмету, що бачать її лише мудреці, а не бачать дурні, — так і п. О. Турянський та видавництва, заступаючі його інтереси, тероризують читачів і критику, заздалегідь заповідаючи геніяльність кожної нової книжки автора.

Кому вийде це на користь? На всякий випадок — не літературі.

М. Кедрин

*) У скандальній прилюдній лайці — дискусії, веденій в окремих додатках до „Українського Прапору“ поміж віденським видавництвом „УМНА“ та О. Турянським, виявилась „публична тайна“, що ці „Ест.-критг. замітки“ були замовлені за 5.000 австр. К. Р. Плен спростовував потім оцей нечуваний закид, але такі спростування лише додають пікантности історії; на всякий випадок, спростування д ра Р. Плена не пояснює тайни, яким це чудом Німець, що дуже погано володіє українською мовою (саме тоді вчився її), може захоплюватися фільольоґічними нюансами українського тексту?! М. К.

ПО ДОРОЗІ В СИХЕМ, оповідання для молоді, написала Катря Гриневичева.

Абстрагуючи від джерел, з яких авторка черпає сюжети своїх оповідань, треба цю збірку уважати цікавою появою в нашій літературі для молоді, особливо за леґкість і прозорість стилю, ядерність вислову та инші цінні прикмети, питомі цій безперечно талановитій письменниці. Катря Гринеричева із жіночою ніжністю трактує кожду тему, а знаючи і душу дітвори і молоді, вона вміє найти дорогу до молодого серця і промовити безпосередно і просто до уяви своїх читачів. Але ці оповідання насувають одну думку: Доки ми будемо кормити душу молоді леґендами, казками, які ані з релігійного, ані з національно-суспільного боку не впливають на розвиток свідомости читача, не скріпляють життєвих сил, не залишають позитивних слідів? Таж поза казками і леґендами є дійсне життя, з його жорстокою боротьбою, до якої треба молодь приготовити; поза біблійними героями є нація, що тягар визвольної боротьби покладе і на наймолодші покоління, є невільники праці, що в цілому світі борються за справедливий суспільний лад на землі! Тими словами не хочу накликувати до тенденційно-дидактичної творчости, бо авторка того рівення духової культури зможе сама відчути межу між грубо аґітаційною писаниною і справжньою творчістю, я тільки хочу вказати на джерело, на рани, які повинен письменник вказати молоді, а не закривати їх фантастичним й леґендарним серпанком і то в добу, як нація стоїть над берегом пропасти і має одну надію — молоде і життездатне покоління.

Ол. Бабій.

Бібліоґрафія.

а) Книжки.

Катря Гриневичева: ПО ДОРОЗІ В СИХЕМ та инші оповідання для молоді. З ілюстраціями О. Кульчицької. Ст. 62. Накладом Української Книгарні й Антикварні (Рутовського ч. 22). Львів 1923.

БАЙКИ МИКИТИ МАГИРА. Львів. Наклад. Вид. „Світ Дитини“ 1923. З образками А. Манастирського. Стор. 51.

б) Журнали.

ВИЗВОЛЕННЯ, місячник вільної української думки за кордоном, ч. 1 (за лютий), рік вид. І. Ст. 68.

Зміст: Наша програма; І. О. Бочковський — У справі методики національно-визвольної боротьби; Остап Грицай — До визволення; д-р Мих. Лозинський — З Новим Роком. Боротьба проти польської окупації; Марко Далекий — „З Блакитної книги“; Андрій Жук — Проблема Галицько-Волинської Держави; II. Стах — Єдиний шлях; І. Німчук — Українська політична еміґрація до світової війни; Я. Ярема — На роздоріжжі; І. П. — З приводу всеславянського Зїзду в Празі; Всеволод Верховинський — Українське студентство на еміґрації в Ч.С.Р.; Югані Ахо — З циклю „Галузка ялівця“; д-р Мих. Лозинський — Свято 22. січня й українська еміґрація; А. П ий — „Четвертий Універсал“; Комітет оборони західних українських земель; Антін Дівнич — Комітет допомоги українським збігцям в Ужгороді; Шляхами української думки; Українські огнища освіти за кордоном; З мистецького руху на еміґрації; З поміж книжок, брошур і журналів. Усякі письма, рукописи і книжки слати на адресу: „Zastupitelstvi ukr. nakladatelstvi „Wyzwolenja“, Praha II., Štepánska 49/I. Č. S. R.

Грошеві посилки приймає: Živnostenská Banka, Praha, Konto: Zast. ukr. nakl. „Wyzwolenja“.

В адміністраційних справах звертатися на адресу: Wien VIII., Postamt 65, Postfach „Wyzwolenja“.

Поодиноке число коштує в Галичині 2000 мп.

КООПЕРАТИВА, часопись кооперативних дружеств в Подкарпатской Руси. Орган Краевого Кооперативного Союза в Ужгородѣ. Рочник III. (Редакція и администрація: Канцелярія Краевого Кооперативного Союза, Ужгород, Казанци ул. ч. 6).

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТ, місячник української пластової молоді для літератури, науки і забави. Рік І. Ч. І. Лютий 1923. Станиславів. 8⁰. Стор. 16. (Адреса: Осип Левицький, ґімн. проф., Станиславів, вул. Липова, ч. 44. — Ціна 1 ч. 400 мп.)

ГОСПОДАРСЬКО - КООПЕРАТИВНИЙ ЧАСОПИС, орган Комітету Організації Кооператив і офіціяльний орган Краєвого Союза Ревізійного. Рік III. Ч. 4. Львів, 15. лютого 1923. 4⁰. Стр. 16. (Адреса: Краєвий Союз Ревізійний, Домініканська, ч. 11/II. Ціна поодинокого числа 2000 мп.)

РОГАТИНЕЦЬ, вістник Кружка У. П. Т. в Рогатині, ч. 2, рік вид. І. Стор. 16. — Ціна примірн. 500 мп.

„Ucrainica“ Маркізи Помпадур.

Бібліоґрафічний етюд.

В Париській Національній Бібліотеці переховується дуже рідка книжка, можна сказати навіть найрідша, бо єдина у всьому світі — катальоґ бібліотеки Маркізи Помпадур, видрукований у 1763 р. „in 16⁰“ п. з. „Catalogue des livres de la bibliotheque de feu M-me la Marquise de Pompadour, dame du palais de la reine“. Читання цього катальоґу є для бібліофіла свого роду мукою,

ОСТАННІ ВІДОМОСТИ.

ТЕЛЕҐРАМИ ПОЛЬСЬКОЇ АҐЕНЦІЇ ТЕЛЕҐРАФІЧНОЇ.

Рішення конференції амбасадорів для Литви — не до прийняття.

Відень. „Н. Вр. Абендблят" з Парижа: Кореспондент „Таймса" доносить із Риґи: По звідомленням із Ковна, заявило литовське правительство, що ухвала конференції амбасадорів у справі Клайпеди є не до прийняття, бо містить услівя, які нарушують суверенність Литви над Клайпедою, а передусім признають Польщі вільну пристань.

Пропозиція посередництва Чічеріна.

Париж. „Пті Пар." пише: Хоча нота до Литви вдержана в мирному тоні, то всетаки заохочує перейти до дневного порядку над рішенням Ради амбасадорів. „Еко д'Парі": Наміром Чічеріна було поріжнити союзників. Совіти фальшиво інтерпретують риський договір. „Фіґаро": Нота Чічеріна, це спроба совітів мішатися до польських справ при співучасти Німеччини. „Лє Журналь": Сов. ноти слід уважати одним із найбільше підступних маневрів цього політичного лиса. „Лє Лібр Пароль" вважає ноту маневром повним гіпокризії. „Лєвр": Нота Ч. спрямована проти С. Народів і проти Польщі.

Шотляндські робітники за уміжнародовленням підприємств Поруря.

Відень. „Н. Фр. Пр." з Льондону: Члени шотляндської робітничої партії, що вернули з Поруря, оголосили звіт, в якому предкладають уміжнародовлення підприємств Поруря й їх адміністрацію союзниками разом із Німеччиною. Вугілля добуваний з копалень продавано би в вільній торговлі, а зиски впливали би до репараційного зиску.

Справа Поруря в анґлійському парляменті.

Відень. „Н. Фр. Пр." з Льондону: През. мін. в Палаті засипано питаннями з Поруря. Премієр заявив, що анґлійське правительство в основі згодилося, щоби французькі війська могли перейти анґлійську стрефу. Оден з бесідників запитав, чи як вибухнули би заворушення, Анґлія виступила з помічю. Б. Лоу відповів: Коли вибухнуть заворушення, буде пора говорити про це. На запит, чи Анґлія користатиме зі сум, які Франція здобуде з обсади Поруря, канц. скарбу відповів: Нема причини бути иншої думки. Оден із бесідників сказав на те, що Анґлія не бере щоправда участи в окупації, але візьме участь в евент. зисках. Представник правительства відповів: Чомуж би ні.

Ратифікація договору в справі консолідації анґл. довгу.

Вашінґтон. Палата репрезентантів ратифікувала договір про консолідацію анґлійського довгу в формі, в якій прийняв його сенат.

яку міг вигадати Данте у свому „Пеклі", де він повинен був помістити всіх заздрих. Яка збірка! які книжки! Є їх 3525 чисел, всі оправлені в шкіру червоного і блакитного коліру (про це каже катальоґ, бо із самих книжок майже жадної не залишилось). Поміж книжками з літератури, теольоґії, красного письменства — найбільше місце займають твори з історії та ґеоґрафії. Маркіза Помпадур не тільки збірала книжки, а й читала їх. Сам Ґонкур, котрий, як відомо, не любив „цю бідну маркізу" признав, що „її книгозбірня не була лише кабінетом до читання жінки, а була також арсеналом і школою фаворитки".

Переглядаючи цей катальоґ, стверджуємо з приємним здивуванням, як маркіза цікавилась усім тим, що торкається України!

Ось спеціяльна відбитка з „Mercure Françai3" за 1620 р. про пребування козаків в Австрії. Україна Бопляна, славне перше видання, яке досі я стрінув лише в катальозі петербурської Публичної Бібліотеки*); „Козацька історія" Шеваліє видання 1663 р. з автоґрафом автора; відбитки з „Gazette de France" за 1659 р. про Гадяцьку Унію; відбитки дуже рідкі, бо мала на увазі в свій час лише урядові особи; „L'origine veritable du soulevement des cosaques" — справжнє походження повстання козаків — Вожнена, видання 1674 р.; ціла коллєкція праць про Карла XII. шведського, до якого маркіза мала велику симпатію і „поразці якого на Україні" вона співчувала навіть у листах; нічого й казати, що „Історія Карла XII." Вольтера майже у всіх виданнях до 1763 р. знаходилися в книгозбірні маркізи: були це, певно, авторські примірники, бо „фернейський фільософ" був приятелем маркізи.

У відділі карт є назви кількох карт України, здебільша відомі нам.

Маркіза мала нагоду навіть особисто кілька раз бачитись з останнім гетьманом України — Розумовським. Підчас його перебування в 1762 р. в Парижі, принаймні в архивних донесеннях шефа таємної поліції заховалися вказівки про це, а один з рукописних листків того часу, що заховався в бібліотеці арсеналу, передає в віршах, як гетьман танцював з маркізою Помпадур на равті у неаполітанського посла.

Ілько Борщак.

Париж, 16. XII. 1922.

*) Катальоґ „Russica" видання 1876 р. Всі ці видання я обговорюю в иншому місці — в моїй „Українська справа у Франції XVI.—XIX. ст.".

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Попереднє (42) число нашого часопису сконфіскувала польська прокуратура за два уступи вступної статті п. з. „Упадок Европи", два місця в статті „З діяльности української парл. Репрезентації", та цілість малого фейлєтону П. Карманського „Спіть герої спіть!"

— **Приїзд Експ. Джєнокні'го.** Як довідуємося, папський візитатор, Експ. о Дженоккі приїзжає до Львова завтра в неділю о 8·35 зранка.

— **На допомогу Богданівці!** З рамени читальні „Просвіти" на Богданівці заснувався комітет будови читальняного дому, в якому, кромі читальні, найшли приміщення школа і захоронка. Покищо зібрано готівкою 3 міліони мп., декляраціями 8 міліонів. На основі того закуплено 10.000 цегли. Хто знає теперішні умови, тому ясно, що по вищі суми це тільки капля в морі. І тут не досить жертвенности громадян Богданівки. Без допомоги усего українського громадянства справа не піде. Необхідність доведення заміру богданівської „Просвіти" очевидна. Тому громадяне Богданівки мають повну надію, що українське громадянство не дозволить, щоб їх почин зійшов на марне. На Богданівці мусить станути своя хата, бо инакше денаціоналізація грозить нам і нашим дітям!

— **Народній Театр в Стрию і Болехові.** В Стрию, второк 27. ц. м. вистава сензаційної кримінальної драми на 4 дії п. з. „Вєра Мірцева" і в четвер 1. марта Бернарда Шоуа комедія на 3 дії п. з. „Шоколядовий воячок". В Болехові, середа 28. ц. м. саля „Сокола" — год. 8. веч. „Вєра Мірцева". У всіх виставах беруть участь найкращі сили театру з п. Загаровом і п. Морською в головних ролях.

— **Льотерія картин Г. Д. У М.** Для зібрання фондів конечних до отворення II. Мистецької Виставки уладжує „Гурток Діячів Українського Мистецтва" велику льотерію картин; на днях випущено 2.000 жеребів по ціні 2.000 м. п. за кождий. Членами „Гуртка" доставлено 50 картин і рисунків до розльосування. Кожен сороковий жереб виграє картину пересічної вартости 50—1.000 тисяч м. п. Тягнення жеребів відбудеться першої неділі по отворенню II. мистецької виставки о 12. год. в полудне.

— **Ювілей маронітського патріярха.** „Коррієре де Італія" поміщує відомости з Ливану про незвичайний ентузіязм, з яким місцеве населення відсвяткувало ювілей маронітського патріярха Ілі Петра, який свого часу був уповажнений вести переговори з державами антанти в справах Ливану.

— **Відбудова нафтового промислу в Баку м.** Часописи доносять, що скількість нафтових шибів в районі Бакум, яке в 1921 р. виносило ледви 817, збільшилось в 1922 р. на 1379. Запас нафти досягав 43.600 міліонів пудів.

— **„Русинъ".** В Ужгороді почав на днях виходити щоденник „Русичъ" під редакцією В. Греджи-Донского.

— **Позір! „Сокіл Батько"** у Львові закупив велику скількість творів найновійших видавництв, а се: Г. Ібзен — Пер Ґінт, С. Маковей — Кроваве поле, К. Поліщук — Червоне марево, С. Чарнецький — Сумні ідем, Ф. Федорців — Терем і Костомарів — Книга Битія Українського Народу. Книжки розсилається на знані адреси по дуже приступних цінах за післяплатою. Дохід призначений на уладження українського городу у Львові. Товариство певне, що суспільність віднесеться прихильно і причиниться своїми датками до так взнеслого діла.

1763 1—1

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Не відмовте в інтепесах правди надрукувати мої слова, які слідують:

В ч. 40. за четвер з 22. II. б. р. в „Новинках“ під наголовком „Як назвати?“ був уміщений з Праги лист, в якому п. кореспондент пише, що С.-Госп. Академія в Подєбрадах відложила мої виклади на осінь р. 1923 в наслідок боротьби між У. Г. К. у Празі і т. зв. „Петлюрівцями“. Про факт самої боротьби я нічого не можу сказати, бо не знаю, але що до моєї особи, то виклади мої відложені на осінь б. р. в повному порозумінню зі мною. Дуже мені прикро, що я проти своєї волі, став причиною незаслужених нападів на п. М. Славінського, якого я дуже поважаю як давнього українського громадянина і незамінимого діяча на українській культурній ниві. Прийміть запевнення в моїй глибокій повазі

Л. Білецький.

Від Редакції. З охотою поміщуємо вияснення проф. Л. Білецького, тимбільше, що новинка подана нашим випадковим праським кореспондентом — по одержаним додатково редакцією інформаціям не відповідає дійсности — не тільки в тій частині, в якій торкається проф. Білецького.

Жертви на „Рідну Школу“ мусять бути постійні; бож і видатки „Рідної Школи“ є постійні.

Курс грошей.

Львів, дня 23. лютого 1923.

Доляри американські	50.000—50.500
„ „ (1 і 2-ки	49.500—50.000
Доляри канадійські	49.000—49.500
„ „ (1 і 2-ки	48.500—49.000
Марки німецькі	2·50—2·65
„ „ (сотки)	2·35—2·55
„ „ (дрібні)	2·20—2·45
Леї румунські	190·00—200·00
„ (дрібні)	180·00—190·00
Корони чеські	1450·00—1500·00
„ „ (дрібні)	1425·00—1475·00
Австрійські тис. нов. ем.	580·00—600·00
„ „ ст. ем.	3 350·00—3.400·00
„ сотки нов. ем.	55·00—60·00
„ 50 кор.	80·00—100·00
„ 20 кор.	26·35—26·00
„ 10 кор.	12·00—13·00
„ 1. і 2-ки	0·60—0·00
Рублі 5-сотки	380·00—420·00
„ сотки	380·00—420·00
„ 25-ки	100·00—110·00
„ дрібні	0·65—0·00
„ думські 1.000-ки	20·00—25·00
„ „ 250-ки	15·00—20·00
Карбованці	1·00—1·00
Гривні	1·20—1·20
Франки французькі	2750·00—2850·00
Фунти стерлінгів	215.000·00—225.000·00
Франки швайцарські	8850·00—9000·00
Золото:	
20 кор.	220.000·00—225.000·00
20 франк.	210.000 00—216.000 00
20 марк. нім.	202.000·00—208.000·00
Фунти стерлінги	72.000·00—72.200·00
10 рубл.	235.000·00—245.000 00
Доляри	15.500·00—15·6000·00
Срібло:	
Корони австр.	3.250·00—3.350·00
5 кор. австр.	4.800·00—6.000·00
Фльорени австр.	8.200·00—8.300·00
Рублі	14.500·00—15 000·00
Копійки	27·50—28·00
Доляри американські	10.500·00—11.000·00
„ „ полов. і ¼	9.800·00—9.900.00
Доляри канадійські	9.000 00—9.300·00
„ „ дрібні	8.500·00—8.700·00
Леї румунські	1 340·00—1.350·00

☦ Посмертні згадки.

Микола Петрецький помер 11. лютого в 50. році життя. Похорони відбулися 15. лютого. Покійний, член майже всіх українських товариств, карний член свого народу, в часі московської неволі попав у недугу, яка передвчасно скосила його життя. Полишив глубокий жаль у знайомих і кревних а память по нім оплакує дружина Ангелина з Поліщуків і син Ярослав в Копичинцях. В. Й. П. 1765 1—1

Присилайте передплату!

ОПОВІСТКИ.

Народній театр Тов. „Українська Бесіда“ у Львові, (Шашкевича 5.).

В суботу, дня 24. ц. м. „МІСС ГОБС“ весела комедія на 4 дії.

В неділю, 25. ц. м. по пол. о год. 3. „СТРАШНА ПОМСТА“ драма-казка зі співами і танцями в 4. діях з прольогом і епільогом.

В неділю. 25. ц. м. вечером „ТРОЯНДА СТАМБУЛУ“ оперета.

Білети продає раньше „Союзний Базар“, (дім „Дністра“) а в день вистави від год. 5 вечер каса театру. 2—2

Позір безробітні службовики! Дня 25. ц. м. (неділя) год. 11. відбудуться Довірочні Збори українських безробітних службовиків в кімнатах Тов-а „Воля“ при вул. Оссолінських 8, II. пов. через ганок. На порядку дня дуже важні справи, тому конечною є участь всіх зльокавтованих державних службовиків. 1736 2—2

Іван Савків, упр. школи в Лисци, прислав до Адміністрації 20.000 мп., а то: 5000 на воєнні вдови і сироти 5000 на українських інвалідів, 5000 на університетську молодь і 5000 на політичних вязнів. 1—1

Дрібні оголошення.

ПОТРІБНИЙ інструктор до ученика III. кл. гімн. Зголошення з услівями слати: Микола Ромах, Чесники п. Рогатин. 1768 1—3

КОРОВА расова, молочна до продання. Львів, Войтіха 11, фільварок „Гелянка“. 1769 1—1

ПАРОХІЯ в місті, перем. епархії. з родинних зглядів до заміни хоч би і за село. Державна гімназія. семінарійні курси і школи виділові в місци. Церков, мешкання і господарські будинки в дуже добрім стані. Можна провадити рільне господарство. Зголошення приймає почтою Вп. п. Гребеняк, Львів, Шептицьких ч. 25, I. пов. 1767 1—3

КІНОТЕАТРИ

КОПЕРНИК і МАРУСЕНЬКА

висвітлюють від понеділка 19. лютого 1923. найсензаційнійший фільм в історії світа! Велика сензаційна драма на 6 дій п. з.

„LANDRU“

В тій глубоко зворушаючій драмі виступає пострах Парижа „Landru“, котрого ланцюх убивств тягнеться по кровавій нитці 283 уведених, а 11 убитих жінок, як також сензаційна драма, яка так дуже займала цілий образований світ.

ХТО ЗАБУВ в дні 10. ц. р. хоругви на лінії Львів—Підволочиська, зволить зголоситися до гр.-кат. Уряду парох. в Заднишівці, п. п. Підволочиська. 1764 1—2

29. Л. МУЩИНА (б. старшина У. Г. А.) з маєтком вартости 1000 долярів. ожениться з панночкою до літ 25. Посаг в ціли взаїмного співжиття вимаганий. Аноніми до грубки. Листи можливо з залученням світлини (за зворот ручить словом чести) до 15. марта ц. р. до Адміністр. час. для „Prima vera 1923“. 1766 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Конкурс.

Отсим розписує „Сокіл-Батько“ конкурс на держання буфету на площі „Сокола-Батька“ за стрийською рогачкою. По інформації належить зголошуватися в канцелярії Т-ва від год. 7—8 веч.

Оферти вносити на адресу: „СОКІЛ-БАТЬКО“ Львів, вул. Руська ч. 20 до 1. марта 1923. р. 1731 3—3

Оголошення. 1736а 3—3

До шкіл і спортових Товариств.

Сезон на площі Сокола-Батька за стрийською рогачкою почнеться 1. марта 1923. Зголошення на уживання площі з поданням точного часу належить слати на адресу Товариства до 1. марта 1923 р.

Сокіл Батько, Львів, вул. Руська 20.

Вже вийшло з друку оповідання — КАТРІ ГРИНЕВИЧЕВОЇ п. з. —

„ПО ДОРОЗІ В СИХЕМ“.

Головний склад в Українській Книгарні й Антикварні у Львові, вул. Рутовского 22.

1740 2—4

Ширіть наш часопис!

Ваші марки

польські, зайві, щоб не обезцінювалися майже з години на годину у Вашому сховкові, зводьте складати в нас на щадничу книжечку, на дійсно високий і після умови процент. Забезпеку вкладкам дає наша реальність в ринку і ваша довголітна, бо 22-річна фірма і наші добре уладжені робітні суконь і білля та вкінці наш склеп, які одночасно поручаємо. Також запрошуємо наше свідоме П. Т. Жіноцтво вступати ласкаво до нас в члени з уділом тепер мп. 5.000 і вписовим мп. 500. На жадання висилаємо чекову складанку. З поважанням

ЖІНОЧА СПІЛКА ПРОМИСЛОВА

„ТРУД“

ЛЬВІВ, РИНОК ч. 39, (вл. дім).

XVI 9—10

Дуже важне для реемігрантів до Америки.

ЕВРОПА-АМЕРИКА 4½ ДНЯ через Океан.

ЕВРОПА-КАНАДА 4½ ДНЯ через Океан.

КОРАБЕЛЬНЕ ТОВАРИСТВО

„WHITE STAR LINE“

(ЛІНІЯ БІЛОЇ ЗОРІ).

Кождий, хто хоче повернути до Америки, незалежно коли прибув до краю і чи має американський пашпорт, **нехай зголоситься до наших бюр** і одержить потрібні вказівки для одержання візи Американського Консуляту на виїзд до Америки і буде висланий без труднощів до місця візду в Америці.

„WHITE STAR LINE“

ТЕРНОПІЛЬ, Тарновського 5. і ЛЬВІВ, Городецька 36.

За редакцію відповідає Ол. Кузьма.

З друкарні Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10